

YTTRANDE

Datum 2025-08-12
Ärendenummer 2025-POL000241
Socialdepartementet

Remiss Förbättrade förutsättningar för IVO - förslag för att motverka oseriösa och kriminella aktörer inom hälso- och sjukvården

Region Skåne har getts möjlighet att lämna synpunkter till Socialdepartementet gällande Remiss *Förbättrade förutsättningar för IVO – förslag för att motverka oseriösa och kriminella aktörer inom hälso- och sjukvården (DS 2025:17)*. Nedan framförs övergripande kommentarer samt kommentarer utifrån rubricering i förslaget.

Övergripande kommentarer

Region Skåne instämmer i vikten av att myndigheter och övriga samhällsaktörer samverkar och bidrar till att motverka välfärdsbrott och motverka att oseriösa och kriminella aktörer bereds tillträde att verka i hälso- och sjukvården.

Detta då det under senare år alltmer framgått att det skett en expansion av den organiserade ekonomiska brottsligheten mot regioner och kommuner där orättmätiga utbetalningar förekommit. Det är en oroande och systemhotande utveckling vilket även riskerar att leda till att patientsäkerhet och vårdkvalitet hotas samt att personer inte får den vård de har behov av.

Region Skåne ser därför positivt på att Inspektionen för vård och omsorg (IVO) ges förbättrade förutsättningar för att förebygga och motverka etablering och infiltrering av oseriösa och kriminella aktörer inom hälso- och sjukvårdssfären. Allt i syfte att motverka angrepp som blivit alltmer systematiska och avancerade av såväl individer som systemens mottagare samt utförare i form av föreningar och företag.

Genom förslaget ges regioner och kommuner tillgång till ett kraftfullare verktyg än en brottsanmälan till Polisen eller Ekobrottsmyndigheten. Detta bör vara särskilt verksamt för att komma till rätta med oegentligheter som inte når upp till gränsen för brottslig verksamhet men ändå innefattar oseriösa inslag, som kan drabba både enskilda patienter och offentlig verksamhet. Även vid misstanke om brottslig verksamhet är en underrättelse till IVO ett bra komplement till regioners och kommuners möjlighet att göra en brottsanmälan till Polisen eller Ekobrottsmyndigheten.

Region Skåne önskar även framföra att fler verksamheter inom hälso- och sjukvård, som bedrivs enligt lagen om offentlig upphandling (LOU) eller lagen om valfrihetssystem (LOV), borde vara tillståndspliktiga för att få bedrivas i likhet med de tillstånd som behövs för verksamheter som bedrivs enligt socialtjänstlagen (SOL). Att införa tillståndsprövning av fler verksamhetsformer inom hälso- och sjukvården skulle kunna vara ett led i att begränsa förekomsten av oseriösa aktörer.

5.2.2 Vissa identifierade större frågor som inte omfattas av utredningsuppdraget

Att IVO ska kunna ha möjlighet att göra ändringar i vårdgivarregistret framförs ligga utanför utredningens uppdrag.

Här vill dock Region Skåne instämma i det IVO framfört, dvs. att det finns behov av att IVO ges möjlighet att göra ändringar i vårdgivarregistret då det annars kan försvåra inspektionens tillsyn när ändringar inte kan läggas in eller ändras i vårdgivarregistret vid kännedom om ett förhållande, exempelvis att en verksamhet har bytt adress eller en verksamhet har lagts ner, men att ändringar om detta inte har anmälts.

Region Skåne menar att det är av vikt att sådana ändringar kan göras löpande då det inte är helt ovanligt att verksamheter flyttar eller upphör och än mer vanligt att verksamhet byter verksamhetschef. Region Skåne vill framföra angelägenhetsgraden av detta för att tillskapa en kvalitativ registerhållning.

Region Skåne vidhåller även vad som tidigare framförts, att skyldighet för regioner och kommuner att underrätta IVO bör vara ömsesidigt från IVO:s sida i syfte att ytterligare förstärka agerade mot välfärdsbrott och i förekommande fall kunna utesluta en aktör från upphandling innan

kontrakt tilldelas, som av en annan region bedömts vara oseriös. Det finns således ett behov av att IVO lämnar relevant information vidare till övriga regioner och kommuner.

5.3.1 Det förekommer att vårdgivare inte gör anmälan på föreskrivet sätt

Region Skåne instämmer i att utebliven anmälan av ny verksamhet, förändringar och flytt av befintlig verksamhet eller nedlagd verksamhet bidrar till att vårdgivarregistret inte är heltäckande, vilket i sin tur leder till att IVO inte kan utöva sitt tillsynsansvar på ett fullgott sätt. Tjänstemän inom Region Skåne som förvaltar avtal med privata vårdgivare ser att ändring av verksamhetschef är frekvent förekommande. Vårdgivaren är skyldig att anmäla denna ändring till vårdgivarregistret. Det är oklart i vilken omfattning detta görs. För att vårdgivarregistret ska kunna uppfylla sitt syfte behöver det vara komplett. Det är därmed inte acceptabelt att verksamheter inte fullgör sin anmälningsskyldighet.

5.3.4 Det finns inte behov av att lagstadga mindre ingripande åtgärder

Region Skåne instämmer i att kontakter mellan tillsynsorgan och de verksamheter som ska tillsynas ska ske med förtroende och respekt, vilket främjas av dialog samt att innan ett ingripande görs kan det vara aktuellt med påpekanden och rekommendationer för att få till stånd en frivillig rättelse.

Region Skåne önskar dock framföra att en sådan rättelse bör vara åtgärdad inom en kort tidsrymd och följas av annan åtgärd i direkt anslutning om rättelse inte sker.

5.4.1 IVO ska få besluta om sanktionsavgift för vårdgivare som inte fullgör sin anmälningsskyldighet

Region Skåne instämmer i att det bör finnas ett brett spektrum av ingripandemöjligheter för IVO och att dessa är proportionerliga i förhållande till konstaterad överträdelse av anmälningsskyldigheten.

Vidare att sanktionsavgifter uppfattas mer effektiva, då denna kan beslutas av IVO själv, till skillnad från vite som döms ut av domstol. Härutöver att det bör vara IVO som beslutar om sanktionsavgift, och hur hög denna kan vara, för överträdelse av anmälningsskyldighet då IVO som

tillsynsmyndighet kommer vara väl förtrogen med regelverk och har bäst förutsättningar att bedöma regelöverträdelser.

Region Skåne önskar tillägga att sanktionsavgiften bör uttryckas som en procentsiffra kopplad till ett vedertaget mått så som prisbasbelopp. Ett alternativ med fasta beloppsgränser skulle kunna innebära att inflationen underminerar värdet av sanktionsavgiften.

Det ska inte vara obligatoriskt för IVO att ta ut sanktionsavgift

Region Skåne är tveksam till att det inte föreslås vara obligatoriskt att ta ut sanktionsavgift då anmälningsuppgift, efter att verksamheten beretts möjlighet till rättelse, inte lämnats utifrån behovet av likabehandling.

Region Skåne menar att om avsikten är att arbeta mot etablering av oseriösa aktörer och kriminella organisationer i hälso- och sjukvården är en förtrolig kontakt och dialog mellan tillsynsmyndigheten och verksamheten troligen verkningslös.

5.4.5 Nedsättning av sanktionsavgift

Region Skåne är tveksam till att IVO ges möjlighet till nedsättning av sanktionsavgift, förutsatt att verksamheten beretts möjlighet till rättelse och där vårdgivaren kunnat anföra giltiga skäl/omständigheter till överträdelser.

5.8 Regioner och kommuner ska ha en skyldighet att underrätta IVO

Region Skåne instämmer i att regioner och kommuner ska underrätta IVO om det finns anledning att anta att en vårdgivares verksamhet på grund av oegentligheter eller brister i vårdens utförande inte uppfyller kraven på en god vård samt att det framgå vilka omständigheter som ligger till grund för antagandet om att kraven på en god vård inte är uppfyllda samt andra uppgifter av betydelse för IVO:s handläggning.

Region Skåne delar däremot inte bedömningen att underrättelseskyldighet endast föreligger avseende privat verksamhet då oseriösa och kriminella aktörer kan återfinnas även inom offentlig regi och självfallet även här äventyrar patientsäkerheten och vårdens kvalitet.

Vidare behöver det framgå vilka kriterier avseende oegentligheter eller brister i vårdens utförande som ska vara uppfyllda för att kommuner och regioner ska underrätta IVO. Det behövs vägledning från IVO riktad mot kommuner och regioner gällande när en avvikelse, avseende

oegentligheter eller brister i vårdens utförande inte uppfyller kraven på en god vård, är tillräckligt allvarlig för att denna ska föranleda att IVO underrättas. Detta kommer att göra att underlaget från kommuner och regioner till IVO är mer enhetligt, likabehandling av vårdgivare aktiva i olika geografiska områden samt sannolikt mindre arbete för IVO när det kommer till att sälla bort ovidkommande information.

5.8.1 En underrättelseskyldighet för regioner och kommuner har ett värde för IVO:s tillsynsarbete

Region Skåne ser en stor vikt av ett myndighetsgemensamt arbete och att den samverkan som finns behöver utvecklas och menar därav att underrättelseskyldighet som syftar till att hindra oseriösa och kriminella aktörer inom hälso- och sjukvården åligger såväl regioner och kommuner som IVO, dvs. vara ömsesidigt. Detta i syfte att för regioner och kommuner använda sig av sådan information för att förhindra avtalstecknande med oseriösa aktörer och att de etablerar sig på nytt.

5.8.4 Underrättelseskyldigheten ska endast omfatta verksamheter som bedrivs av privata utförare enligt avtal med regionen eller kommunen

Region Skåne instämmer inte i att underrättelseskyldigheten till IVO från regioner och kommuner endast ska omfatta privata utförare. Region Skånes uppfattning är att oseriösa aktörer dessvärre finns, oavsett driftform, varför IVO även ska underrättas vid oegentligheter inom såväl nationella taxan som i vård som drivs i offentlig regi.

6.2.2 Bedömning av integritetsriskerna med personuppgiftsbehandlingen

Region Skåne instämmer i att förslaget avseende personuppgiftsbehandling är proportionellt mot det legitima mål som eftersträvas. Region Skåne vill dock tillägga att antalet personuppgifter kommer att bli många till antalet med tanke på det frekventa byte av verksamhetschefer som sker hos många verksamheter förutsatt att rapportering till vårdgivarregistret framöver kommer att ske på stipulerat sätt.

7.3.2 Förslaget om underrättelseskyldighet

Region Skåne instämmer i att uppskattningen av de ekonomiska konsekvenserna för landets regioner och kommuner bygger på grova antaganden. Antalet initiativärenden som IVO öppnat 2024, inom hälso- och

sjukvårdsområdet, (130) måste ses mot bakgrund av fler ärendeslag än Anmälan till IVO avseende hälso- och sjukvårdssektorn under 2024 (232) även Klagomål enligt patientsäkerhetslagen, (omkring 6000 årligen) samt Lex-Maria anmälningar inkomna under 2024 (2484) är relevanta. Det betyder att impulser gällande oegentligheter och patientsäkerhetsbrister som inkommer till IVO redan idag är många fler än 232 anmälningar. Att anta att en införd underrättelseskyldighet för kommuner och regioner kommer att leda till 100–150 underrättelser per år är att underskatta antalet samt den tid det kommer att ta för kommuner och regioner att sammanställa och underrätta IVO liksom de kostnader som är förenade med denna typ av verksamhet. Region Skåne vill i sammanhanget även framhålla vikten av att IVO ges både ekonomiska och praktiska möjligheter att säkerställa förutsättningarna att handlägga ett ökat inflöde.

Ovanstående statistik gällande IVO:s inflöde av ärenden avser dessutom både offentliga och privata vårdgivare. Om de offentliga vårdgivarna ej ska omfattas av underrättelseskyldigheten är underlaget ytterligare missvisande.

Vidare behövs det information från IVO:s sida gentemot kommuner och regioner avseende vilka underrättelser som ska hanteras i vilka ärendeslag. Underrättelser om oegentligheter berörs inte i IVO:s andra ärendeslag men brister i patientsäkerhet skulle kunna falla inom ramen för IVO:s andra idag existerande ärendeslag. Information och tydlighet måste ges från IVO:s sida för att kommuner och regioner ska ges möjlighet att göra rätt.

8.1 Ikraftträdandebestämmelser

Även om Region Skåne är angelägen om att lagändringarna ska träda i kraft så snart som möjligt och gärna sett att det skulle ske tidigare än den 1 juli 2026 finns förståelse för att IVO kommer behöva viss tid för att ta fram rutiner och stöd för tillämpningen av förändringarna samt att göra nödvändiga tekniska förändringar.

Anna Mannfalk
Ordförande

Martin Engström
Hälso- och sjukvårdsdirektör